

International periodic scientific journal

ONLINE

www.sworldjournal.com

D.A.Tsenov Academy of Economics - Svishtov (Bulgaria)

Indexed in
INDEXCOPERNICUS
(ICV: 73)
GOOGLESCHOLAR

SWorld Journal

Issue №38

Part 4

July 2026

Published by:

SWorld & D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov, Bulgaria

Editor: Shibaev Alexander Grigoryevich, *Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician*
Scientific Secretary: Kuprienko Sergiy, *PhD in Technical Sciences*

Editorial board: More than 400 doctors of science. Full list on page:
<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/about/editorialTeam>

Expert-Peer Review Board of the journal: Full list on page:
<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/expertteam>

The International Scientific Periodical Journal "SWorldJournal" has gained considerable recognition among domestic and foreign researchers and scholars. Today, the journal publishes authors from different countries.

Journal Established in 2018. Periodicity of publication: 6 times a year

The journal activity is driven by the following objectives:

- Broadcasting young researchers and scholars outcomes to wide scientific audience
- Fostering knowledge exchange in scientific community
- Promotion of the unification in scientific approach
- Creation of basis for innovation and new scientific approaches as well as discoveries in unknown domains

The journal purposefully acquaints the reader with the original research of authors in various fields of science, the best examples of scientific journalism.

Publications of the journal are intended for a wide readership - all those who love science. The materials published in the journal reflect current problems and affect the interests of the entire public.

Each article in the journal includes general information in English.

The journal is registered in the INDEXCOPERNICUS, GoogleScholar.

DOI: 10.30888/2663-5712.2026-38-04

Published by:
SWorld &
D.A. Tsenov Academy of Economics
Svishtov, Bulgaria
e-mail: editor@sworldjournal.com

Copyright
© Authors, scientific texts 2026

УДК 378.14

FOREIGN EXPERIENCE IN USING DUAL LEARNING IN EDUCATION

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТІ

Lukianova V. / Лук'янова В.А.

с.р.с., as.prof. / к.п.н., доц.

ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-7476-3746>

V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, майдан Свободи 4, 61022

Kobzev I. / Кобзев І.В.

с.т.с., as.prof. / к.т.н., доц.

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-7182-5814>

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics. Kharkiv, Nauky Ave. 9A, 61166

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця. Харків, пр. Науки, 9А, 61166

Анотація. У статті досліджено особливості використання дуального навчання в системах освіти зарубіжних країн та визначено перспективи застосування відповідного досвіду в Україні. Розглянуто основні підходи до організації дуальної освіти, що передбачає поєднання теоретичної підготовки в закладах освіти з практичним навчанням на підприємствах. Проаналізовано досвід Польщі, Франції, Іспанії та Болгарії та інших європейських країн щодо формування ефективної взаємодії між освітніми установами, роботодавцями та державою. Визначено переваги дуальної форми навчання, серед яких підвищення якості професійної підготовки, розвиток практичних компетентностей здобувачів освіти, скорочення періоду адаптації випускників до професійної діяльності та покращення показників працевлаштування. Встановлено, що успішне функціонування дуальної освіти потребує нормативно-правового забезпечення, активної участі роботодавців у підготовці фахівців та створення ефективних механізмів партнерства між освітою і бізнесом. Обґрунтовано доцільність використання кращих зарубіжних практик для модернізації системи освіти України та підвищення її відповідності сучасним вимогам ринку праці.

Ключові слова: дуальне навчання, дуальна освіта, професійна освіта, зарубіжний досвід, ринок праці, роботодавці, освітній процес, професійна підготовка, компетентності, модернізація освіти.

Вступ. Сучасна система освіти перебуває у стані постійних трансформацій, що зумовлені глобалізаційними процесами, цифровізацією та потребою ринку праці у висококваліфікованих фахівцях. Одним із найбільш перспективних напрямів удосконалення професійної підготовки є впровадження дуальної форми навчання, яка поєднує академічну теоретичну підготовку з практичною діяльністю на підприємствах. Такий підхід забезпечує підвищення конкурентоспроможності випускників, сприяє ефективному засвоєнню знань і формуванню професійних компетентностей, адаптованих до реальних потреб економіки.

Родоначалником системи дуальної освіти вважається Німеччина. Досвід цієї країни є взірцем для всього Європейського Союзу. Німецька система професійної освіти відрізняється розвиненим інститутом наставництва, практико-орієнтованим навчанням та активною участю бізнесу у підготовці кадрів. Досвід зарубіжних країн, зокрема Франції, Польщі, Іспанії та Болгарії, свідчить про високу результативність дуального навчання як інструменту гармонізації інтересів закладів освіти, студентів та роботодавців. Розвинуті моделі співпраці між освітніми установами та бізнесом доводять, що поєднання навчання й праці не лише забезпечує якісну підготовку майбутніх фахівців, а й зменшує рівень безробіття серед молоді.

У цьому контексті вивчення зарубіжного досвіду набуває особливої актуальності для України, яка активно шукає ефективні шляхи модернізації освітньої системи та інтеграції у європейський освітній простір. Аналіз практик різних країн дозволить визначити оптимальні моделі та механізми впровадження дуальної освіти, враховуючи національні особливості та соціально-економічні потреби держави.

Мета дослідження полягає у вивченні та узагальненні зарубіжного досвіду застосування дуальної форми навчання з метою визначення можливостей його адаптації в українській системі освіти.

Завданнями дослідження є аналіз сутності та особливостей дуального навчання як сучасної освітньої моделі; дослідження практик впровадження дуальної освіти в зарубіжних країнах та визначення їх ключових досягнень; визначення переваг та викликів, що супроводжують реалізацію дуального підходу у різних соціально-економічних умовах; окреслення перспектив застосування зарубіжного досвіду в Україні та надання рекомендацій щодо вдосконалення національної освітньої політики.

Виклад основного матеріалу.

У найрозвиненіших європейських країнах система дуального навчання зарекомендувала себе як ключовий інструмент для забезпечення кваліфікованих спеціалістів, які безпосередньо з навчального закладу виходять на ринок праці та

сприяють економічному зростанню та вищому рівню зайнятості. У цій системі провідним партнером навчального закладу є приватний сектор, який не лише інвестує у свої майбутні кадри, але й розділяє відповідальність за якість професійної підготовки.

Розгляд правових підходів європейських країн дозволяє виявити механізми вертикального і горизонтального управління, які забезпечують ефективну взаємодію між освітніми закладами, землями та громадськими об'єднаннями. Зокрема, німецька модель спирається на комплексне законодавство, таке як Закон «Про професійну освіту» та «Ремісничче укладення», які чітко визначають взаємовідносини між учнями, підприємствами та навчальними центрами [1].

Окрім базових актів, функціонування цієї системи забезпечується скоординованою взаємодією між профільними міністерствами, торговельно-промисловими палатами та тарифними угодами, що гарантують високі стандарти професійної підготовки [2]. Водночас в Австрії модернізація дуальної освіти здійснюється через постійну співпрацю Федерального міністерства економіки, енергетики та туризму із зацікавленими сторонами, що дозволяє динамічно адаптувати освітні програми до сучасних вимог ринку праці [3]. Зокрема, реалізація державно-приватного партнерства в австрійській системі спирається на Закон «Про державно-приватне партнерство», який забезпечує інтеграцію ресурсів приватного сектору у професійну підготовку. Своєю чергою, італійська нормативна модель базується на Законі № 94/2013, який спрямований на реформування професійної освіти через укладання контрактів, що гарантують відповідність навичок здобувачів реальним потребам економіки [4]. Нормативно-правове забезпечення цих держав орієнтоване на створення правових механізмів, які сприяють конструктивній співпраці між державними інституціями та приватним сектором, забезпечуючи при цьому стабільність інвестиційного клімату в освітню сферу.

Польща. У Польщі дуальна освіта – це освіта, яка поєднує навчання та практичну підготовку до професії. У польському законодавстві частіше використовується термін «навчання з практичним профілем». Вища освіта

дуального/практичного характеру регулюється правовими актами. Базовим правовим актом є Закон від 20 липня 2018 року «Про вищу освіту та науку» [5]. У Польщі університет може бути академічним або професійним університетом. Заклад, який здійснює наукову діяльність та має наукову категорію A+, A, B+, є академічним університетом та може використовувати назву «академія».

Кількість годин, які студенти повинні відпрацювати на підприємствах або в установах, залежить від специфіки галузі науки. Передумовою для закінчення навчання є досягнення результатів навчання, зазначених у навчальній програмі. У першому циклі навчання отримується щонайменше 180 кредитів ECTS. У другому циклі навчання кількість кредитів ECTS становить щонайменше 90, де 1 кредит ECTS становить 25-30 годин.

У випадку навчання, що готує студентів до таких професій, як: лікар, стоматолог, фармацевт, медсестра, акушерка, лаборант, фізіотерапевт, фельдшер, ветеринар, архітектор або вчитель, враховуються освітні стандарти, тобто освітні вимоги, які визначаються нормативними актами міністра, відповідального за вищу освіту та науку, за погодженням з міністром, відповідальним за відповідну галузь спеціалізації. Метою є забезпечення високої якості освіти для цієї професії шляхом вибору відповідних освітніх результатів.

Навчання в рамках практичного навчання відбувається у контакті з викладачем, який працює в університеті, з відповідною кваліфікацією та досвідом, та іншими людьми з такими ж сильними сторонами, що підвищує якість освіти, і щонайменше 50% годин занять за практичним профілем проводяться академічними викладачами, які працюють у цьому університеті як на основному місці роботи. Решта людей зазвичай є представниками установ та підприємств, де студенти проходять виробничу практику. Таким чином, вони навчають, розвиваючи у студентів конкретні компетенції, необхідні в обраній ними професії. Ці працівники є спеціалістами та практикаками в певній галузі, що дає студентам можливість ознайомитися з практичними рішеннями, отримати знання та, перш за все, усвідомити зв'язок між академічними знаннями та професійною практикою. Під час практичного навчання студент проходить

виробничі практики, які служать меті набуття та збагачення практичних навичок. Студентські практики – це метод навчання, спрямований на підвищення компетенцій випускників університетів, який дозволяє їм пов'язувати теоретичні матеріали з проблемами професійного життя, допомагає студентам отримати досвід та підготуватися до виходу на ринок праці [6].

Вони спрямовані на покращення компетенцій, необхідних у процесі роботи. Для багатьох студентів це їхній перший досвід поза університетом. Проходження виробничих практик студентами під час навчання з практичним профілем є підготовкою до професійної роботи. Під час виробничої практики студент перевіряє корисність знань та навичок, отриманих під час освіти [7]. У Польщі виробничі практики є формою співпраці між університетами та підприємствами. Завдяки їм студент має можливість познайомитися з різними роботодавцями та, перш за все, зіставити очікування з реальністю. Співпраця між університетами та установами, де студенти проходять виробничу практику, є формальною співпрацею. Вона базується на договорі або угоді. Галузі навчання з практичним профілем у своїх навчальних програмах можуть включати існування Конвенції роботодавців, які беруть участь у розробці навчальних програм та у співпраці, пов'язаній зі стажуванням. Для випускників університетів місцем стажування часто стає їхній місце роботи в майбутньому [8]. Деякі студенти переглядають свої кар'єрні плани та вносять радикальні зміни, оскільки вони не знайшли свого шляху в певній професії.

Франція. Подвійна вища освіта роками була важливим викликом. У Франції університети століттями були місцем, де студенти здобували знання. Протягом 19 століття, з величезним розвитком технологій та промисловості, були створені нові типи установ, більше орієнтовані на засвоєння методів та технік, які будуть застосовуватися. Інженерні школи (аспірантура), а нещодавно університети прикладних наук (наприклад, Технологічні університети Комп'єня/Труа тощо) сьогодні представляють цей підхід, де подвійна освіта є важливішою, ніж традиційне отримання знань. Фактично, подвійна освіта інтегрована в університеті для прикладних та технологічних магістрів [9].

Подвійна професійна освіта та навчання (ППОН) інтегрована у французьку систему освіти. Усі університети та інженерні інститути (магістратура та аспірантура) можуть бути уповноважені пропонувати ППОН: першою важливою умовою є наявність навчальної програми, розміщеної в репозиторії, визначеній Міністерством праці та зайнятості Франції, визнаючи програму професійною сертифікацією [10].

Принаймні, для існування програма професійно-технічної освіти повинна бути акредитована Міністерством праці Франції на предмет її технічної відповідності: це спонукає аудиторів аналізувати відповідність навичок програми. Більшість, але не всі, програми професійно-технічної освіти є повністю або частково традиційною академічною програмою (магістр, бакалавр тощо); академічна програма зазвичай має акредитацію від Міністерства освіти Франції. Акредитація базується як на повноті процесів управління, змісті програми та її зв'язку з іншими академічними специфікаціями, такими як дослідження.

Зрештою, більшість програм професійної освіти та навчання (ПОН) ведуть до двох видів ступенів: професійної сертифікації, визнаної Міністерством праці Франції, та академічного ступеня, визнаного Міністерством освіти Франції.

В основному, програма ПОН може бути підтримана та призводити до грантів лише за умови акредитації Міністерством праці Франції. У такому разі France Competence укладає угоду, яка дозволяє професійним секторам, і головним чином їхнім відділам розвитку навичок (які називаються ОРСО), фінансово підтримувати навчальний заклад та учня протягом його/її періоду навчання. Зазвичай цей період навчання організований за принципом чергування: 70% часу проводиться на підприємстві на робочому місці, а 30% – у навчальних закладах. Вважається, що навички та професійні здібності набуваються як на робочому місці, так і в університеті/інституті. Завдяки цій професійній сертифікації, подвійне навчання надає людині можливість здобути певні навички або професійні здібності з метою професійного розвитку. Закон регулює стажування в рамках навчальних програм. Коли професійно-технічне

навчання організовано за принципом чергування, а програма акредитована Міністерством праці Франції, фінансова підтримка може призвести до укладання спеціального договору між учнем та підприємством: цей конкретний робочий договір називається договором про навчання [10].

У вищих навчальних закладах подвійне навчання або стажування (як його називають у Франції) – це навчання за принципом «work-study»: воно поєднує навчання у роботодавця та лекції, що читаються у вищому навчальному закладі. Програми подвійного навчання, як правило, є варіантом для університетів прикладних наук, інститутів/шкіл інженерії або академічних університетів, і більшість ступенів у технологічних галузях можуть бути доступні для традиційних «студентів» або для подвійного «стажера»: мехатроніка, ІТ, сільське господарство, природничі науки, економічні науки, медичні науки, соціальні науки, право та підготовка вчителів.

Стажування передбачає, що «стажер» проводить щонайменше 50% періоду програми в компанії, з якою він уклав договір. «Стажер» має трудовий договір у компанії та повинен дотримуватися правил, що застосовуються до всіх працівників (відпустки, професійні цілі, фінансові витрати тощо). «Стажер» вважається працівником як у кампусі вищого навчального закладу, так і в компанії. Уряд Франції вже багато років розробляє політику подвійної вищої освіти та прагне рішуче продовжувати розвиток подвійної вищої освіти шляхом регулювання економічної бази, зосередженої на професійних навичках. Кожна компанія має спеціальний податок, призначений для професійного навчання. Компанії вважаються такими, що належать до заздалегідь визначеної сфери діяльності. Частина цього податку використовується для подвійної освіти, вищої чи ні. ВНЗ, що розробляє подвійну освіту, отримує гроші за кожного «учня» від ОРСО, до якої належить його компанія, і, звичайно, не отримує жодної винагороди від «учня».

У Франції також регулюється навчання протягом усього життя. ВНЗ має можливість надавати диплом співробітникам компанії через спеціальний процес, метою якого є перевірка рівня набуття навичок, визначених у професійному

репозиторії, і який базується на доказах: кожна навичка має бути обґрунтована конкретною професійною діяльністю, інакше може бути запропонована спеціальна програма навчання для отримання відсутніх навичок.

Дуальною освітою керують національні наглядові та/або консультативні організації. Якщо закон визначає глобальну систему, що застосовується, різні акредитаційні агентства керують способом застосування подвійної освіти залежно від ступеня та типу ВНЗ. Якщо професійна сертифікація регулюється законом, ці установи контролюють спосіб впровадження подвійної освіти в усіх навчальних програмах, шляхом аудиту політик та правил, процесів якості та подвійного партнерства, змісту програми, календаря навчання та періодів у компанії, професійних цілей програми тощо [9].

Як наслідок, студенти класичної освіти та «стажери» можуть отримати однаковий диплом, дотримуючись майже однакової програми з деякими відмінностями. Стажери проводять менше годин у навчальному закладі, тому викладачі можуть використовувати спеціальні педагогічні підходи, оскільки вони проводять більше часу в компанії. Крім того, в деяких навчальних закладах критерії вступу для «стажерів» можуть відрізнятися залежно від їхнього академічного рівня до вступу на програму подвійної освіти; і для них існує обмежена кількість прийомів.

У Франції подвійна освіта, а точніше подвійна вища освіта, повністю інтегрована в систему освіти, з чіткими правилами, що визначають «правила» як для вищих навчальних закладів, так і для компаній, які вважаються подвійними партнерами зі світу праці. Усі ступені вищих навчальних закладів, бакалаврські чи магістерські, можуть бути впроваджені традиційним способом та/або в контексті подвійної освіти. Правила визначають можливі ролі подвійного партнера перед вищим навчальним закладом, як може бути структурована та впроваджена подвійна програма. Отже, ці правила є потужним інструментом для компаній, які мають багато переваг під час навчання «стажерів», особливо враховуючи аспекти фінансування. Навпаки, ці правила становлять величезну роботу для вищого навчального закладу, і існують обмеження для іноземних

студентів або іноземних компаній, які не можуть скористатися цією системою. Міжнародна мобільність для «стажерів» обмежена, оскільки вони повинні проводити багато часу у своїй компанії, якій важко відправляти їх до інших країн.

Іспанія. В Іспанії зростає кількість подвійної освіти. Після більш ніж десятиліття розвитку професійної освіти та навчання, подвійна освіта починає прориватися в університети. Донедавна подвійна університетська освіта була специфічною для баскської університетської системи, хоча вона також мала епізодичну присутність в інших університетах, таких як Університет Леріди або Університет Альмерії [11].

Багато університетів зараз занурені у впровадження подвійної освіти у свою освітню пропозицію. Кількість подвійних ступенів бакалавра та магістра постійно зростає в нашій країні, або на початку, у формі пілотних проектів, або повністю інтегрована в університетські ступені, які вони пропонують.

Це зростання можна пояснити кількома факторами. Перший полягає в необхідності більшого діалогу між університетами та виробничим сектором. Однак є другий, набагато більш стратегічний та перспективний фактор, пов'язаний з сучасним демографічним, економічним та технологічним контекстом суспільства. Ми стикаємося з надзвичайно складною та постійно мінливою реальністю, яка змушує нас думати про нові професії, знання, досвід та технології. З огляду на масштаби цих змін, університети дедалі більше усвідомлюють необхідність бути гнучкими та застосовувати нові динамічні та адаптивні підходи до навчання, які постійно адаптуються до реальності. Тому вони почали впроваджувати дуальну освіту як форму навчання, яка може реагувати на ці зміни.

Політика трансформації освіти в нашій країні поставила дуальну освіту у стратегічне місце, щоб наблизити світ освіти до світу бізнесу. Дуальна освіта поєднує теоретичні знання та практичне навчання на робочому місці в рамках схеми чергування навчання, що здійснюється між школою та компанією.

Дуальна освіта з'явилася в Іспанії понад десять років тому, зокрема у сфері

професійної освіти та навчання. У 2012 році Декрет 1529/2012 заклав основи розвитку подвійної професійної освіти в Іспанії [12], а десятиліття потому закон 3/2022 поширив подвійну освіту на всю професійну освіту та навчання.

Після більш ніж десятиліття розвитку дані є однозначними та чітко показують прямий зв'язок між подвійною освітою, підвищенням працевлаштування та більшою задоволеністю серед студентів, які навчаються за подвійною освітою. Випускники подвійних професійно-технічних навчальних закладів мають кращу короткострокову та середньострокову професійну інтеграцію, ніж ті, хто має диплом неподвійної професійно-технічної освіти, як показано у звіті «Подвійне навчання в Іспанії: ситуація та перспективи» (2023) [11].

Подвійна освіта починає досягати університетів. Хоча вона все ще перебуває на дуже ранній стадії, все більше університетів все частіше впроваджують процес адаптації своїх ступенів до подвійної освіти, усвідомлюючи необхідність тіснішого зв'язку зі світом зайнятості та зменшення постійної невідповідності між пропонованими ступенями та попитом з боку виробничого сектору. Вони також дедалі більше усвідомлюють, що дуальна освіта може відігравати ключову роль у задоволенні попиту на нові та мінливі потреби щодо компетенцій, окрім того, що вона є постійним джерелом інновацій та оновлення знань.

За останнє десятиліття дуальна освіта як модель освіти пережила значний сплеск популярності в галузі професійної освіти та навчання, і останнім часом вона викликала зростаючий інтерес серед іспанських університетів. В її основі лежить розгляд академічного та робочого середовища як рівноцінних та взаємодоповнюючих сценаріїв навчання. Правильна інтеграція обох середовищ збагачує освіту студентів та забезпечує їм більш повний та якісний досвід. Більше того, з точки зору компаній, дуальна освіта зменшує розрив у навчанні, необхідний для персоналізованого навчання та інтеграції студентів у культуру та робочі процедури кожної компанії.

У дуальній освіті студенти беруть участь у співпраці та, отже, мають доступ

до практичних та змістовних можливостей навчання, одночасно підвищуючи їхню працевлаштування.

Безпосередній зв'язок між студентами та бізнес-світом забезпечує першим кращу кваліфікацію та дозволяє їм справлятися з викликами соціальних, технологічних та економічних трансформацій, виступаючи рушійною силою змін у їхніх відповідних професіях та сферах життя.

Ось два основні атрибути дуальної освіти в університетському середовищі.

Пропозиція навчання (іншими словами, кредити, які потрібно отримати в дуальній системі) має мінімальну вимогу до кредитів для визнання ступенів як дуальних та отримання відповідної згадки або акредитації.

Необхідна співпраця відбувається через угоду про співпрацю між університетом та партнерською організацією, яка визначає рамки для взаємовідносин та зобов'язання, які бере на себе кожна сторона.

Обидві сторони, університет та партнерські організації, повинні бути належним чином організовані для виконання різних функцій навчання, координації та управління, пов'язаних з дуальними програмами. Академічні викладачі та партнерські організації відіграють директивну роль та становлять мінімальну організаційну специфікацію.

Навчання в компанії має академічну цінність, яку студенти повинні підтвердити, якщо вони бажають отримати відповідний ступінь. Існує контракт, і, як правило, оплата праці та страхування безпеки та здоров'я для студентів, які проходять стажування під час їхньої дуальної університетської освіти.

Болгарія. У Болгарії система дуального навчання впроваджується з 2015 року через пілотні проекти, метою яких є тестування цього типу навчання та, на основі отриманого досвіду, перехід до ширшого впровадження цієї системи в країні. Окрім учнів середніх шкіл, вона також застосовується до дорослих учнів у ліцензованих центрах.

Закон 2015 року про дошкільну та шкільну освіту [13] охоплює лише повну середню дуальну освіту та доповнює Закон про професійну освіту та навчання. Стаття 115 визначає навчання на робочому місці (дуальну освіту) як специфічну

форму освіти, в якій професійна кваліфікація здобувається через:

- а) практичне навчання в реальному робочому середовищі;
- б) навчання в професійно-технічному училищі.

Навчання на робочому місці може бути організоване професійно-технічним училищем на основі партнерства з одним або кількома роботодавцями. Крім того, навчання на робочому місці організовується у професійно-технічних училищах для учнів, які досягли 16 років і перебувають на другому етапі повної середньої освіти. Навчання призводить до отримання професійної кваліфікації 2-го або 3-го рівня (рівень 4 Європейської рамки кваліфікацій). Після завершення навчання диплом про навчання надає доступ до вищої освіти. Навчання на робочому місці визначається таким самим чином у Законі про професійну освіту та навчання.

Після внесення змін до законодавства у 2014 році, що запроваджують подвійну освіту та навчання, були створені партнерства між школами та компаніями для початку пропонування подвійної професійної підготовки [14].

Навчання через роботу (дуальна система навчання) організовується та здійснюється відповідно до Закону про професійну освіту та навчання. Закон про професійну освіту та навчання запроваджує ще одну особливість у системі дуальної освіти – комісії з проведення іспиту на здобуття професійної кваліфікації. Окрім представників навчального закладу, роботодавців та працівників, до їх складу також має входити представник роботодавця-партнера в дуальній системі

Трудовий кодекс регулює умови укладення трудового договору. Це договір про навчання, за яким роботодавець зобов'язується навчити робітника або працівника в процесі роботи за певною спеціальністю, а працівник – опанувати її. На відміну від інших видів договорів про навчання, за договорами про навчання в дуальній системі такий договір може укладатися більше одного разу з одним роботодавцем. Договір про навчання за дуальною системою визначає форму, місце та тривалість навчання, а також інші питання, пов'язані зі здійсненням навчання. У випадку дуальної системи тривалість навчання

визначається відповідно до планів, що регулюють порядок проведення навчання.

Роботодавець, який бажає стати партнером у Партнерстві подвійної освіти, повинен відповідати наступним вимогам:

1. Реєстрація як фізичної особи-підприємця або юридичної особи відповідно до Закону про торгівлю, Закону про кооперативи або Закону про некомерційні юридичні особи, або бути особою, зареєстрованою відповідно до законодавства держави-члена Європейського Союзу, іншої держави-учасниці Угоди про Європейський економічний простір, або Швейцарії.

2. Він не повинен бути оголошеним банкрутом, не бути причетним до процедури банкрутства або не бути причетним до процедури ліквідації.

3. Він не повинен мати жодних зобов'язань за публічною державною дебіторською заборгованістю, за винятком зобов'язань за законами, що не набули чинності, а також перенесених, відстрочених або забезпечених зобов'язань.

4. Він не повинен бути засудженим за умисний злочин загального характеру - стосується роботодавця, особи, яка його представляє, а також членів керівних та наглядових органів та інших осіб, які мають повноваження здійснювати контроль за прийняттям рішень цими органами.

5. Він повинен мати необхідну матеріальну базу для проведення навчання з професії відповідно до державного освітнього стандарту для здобуття кваліфікації з професії.

6. Він повинен мати працівників або службовців, які відповідають вимогам до навчання.

7. Не повинно бути жодного порушення, встановленого чинним кримінальним рішенням або рішенням суду, пов'язаного з роботою без письмового трудового договору або без вручення трудового договору працівникам чи співробітникам, з нарахуванням та виплатою винагороди за працю у встановлені законом терміни, з працевлаштуванням неповнолітніх працівників та службовців, та з працевлаштуванням іноземців, які незаконно перебувають на території країни.

8. Слід переконатися, що протягом попереднього трирічного періоду не було порушення Закону про охорону праці, встановленого чинним кримінальним рішенням.

Вимоги до наставників у дуальній формі навчання:

1. Наявність професійної кваліфікації за спеціальністю, за якою проводиться навчання.

2. Мати щонайменше 3 роки підтвердженого професійного досвіду за тією ж професією.

3. Проходження навчання для наставників (фінансування навчання здійснюється за рахунок коштів, що надаються особою, яка навчається як наставник, роботодавцем, роботодавцем та навчальним закладом, або за рахунок коштів національних програм та проектів, європейських фондів та інших джерел).

Дуальна освіта позитивно впливає на розвиток професійної освіти в Болгарії. Це ключовий висновок опитування серед професійно-технічних училищ та компаній, замовленого проектом DOMINO. Школи та компанії прагнуть продовжувати участь у дуальній освіті, а також співпрацювати в майбутньому. Незважаючи на позитивні результати, дуальна освіта в Болгарії все ще стикається з численними труднощами та перешкодами як для бізнесу, так і для шкіл. Ці виклики є елементами більшої стурбованості щодо розвитку професійної освіти в Болгарії.

Очікується, що реалізація проекту «Підтримка системи дуальної освіти» допоможе підвищити відповідність професійної освіти та навчання вимогам ринку праці та створити можливості для підвищення кваліфікації майбутньої робочої сили за професіями, ключовими для економіки країни. Заходи мають сприяти розвитку системи дуальної освіти та, як очікується, дозволять встановити тісний зв'язок між системою освіти та реальними потребами ринку праці [15].

Проект підтримує дії щодо підвищення привабливості системи дуальної освіти для учнів та батьків з метою підвищення обізнаності на підприємствах.

Учнів першого ступеню старшої середньої освіти заохочують до участі в дуальній системі шляхом проходження «пробного стажування» в компанії-партнері. Частина заходів спрямована на підвищення кваліфікації вчителів та тренерів, а також на набуття педагогічних та методичних навичок наставників з компаній-партнерів. Таким чином, комплексно охоплюються різні компоненти, пов'язані з якістю професійної освіти, включаючи освітній зміст, освітнє середовище в школах, добре підготовлених та мотивованих педагогічних спеціалістів. Створення умов для забезпечення додаткової фінансової підтримки учнів під час освітнього процесу зменшить соціальний фактор як причину відсіву зі школи, і це дуже важлива національна політика, яка буде підтримуватися проектом. формування та розвиток системи дуальної освіти.

Дуальна форма навчання має на меті сприяти покращенню якості професійної освіти та навчання шляхом надання можливостей для отримання практичного досвіду та вдосконалення практичних навичок учнів відповідно до потреб ринку праці, а також полегшення переходу від навчальних закладів до місця роботи.

Це допомагає підвищити успішність впровадження на ринку праці, заохочувати побудову стабільних партнерських відносин між навчальними закладами та бізнесом, а також підвищувати стимули для участі в практичному навчанні в реальному робочому середовищі.

Впровадження дуальної освіти сприяє забезпеченню передумов для оновлення як навчальних програм в цілому, так і викладених дисциплін, курсів та тем відповідно до потреб бізнесу, а також підтримує створення стійких механізмів та можливостей для роботодавців відбирати працівників, які мають доведені навички в реальному робочому середовищі.

Імплементація міжнародного досвіду для України щодо впровадження дуального навчання.

Впровадження дуальної освіти в Україні адаптує успішні європейські моделі (передусім німецьку та швейцарську) для подолання розриву між теорією та практикою. Процес вимагає законодавчих змін, державних стимулів для

бізнесу, розробки спільних навчальних планів та активного залучення підприємств до оцінювання студентів.

Успішна імплементація передбачає такі ключові кроки:

- розробити нормативно-правову базу для чіткого регулювання організації дуальної освіти, визначення прав і обов'язків усіх учасників процесу – студентів, закладів освіти та роботодавців;
- налагодити партнерство між закладами освіти та бізнесом, створивши спільні програми підготовки кадрів з урахуванням актуальних потреб ринку праці;
- запровадити систему стимулів для роботодавців (податкові пільги, компенсації чи грантову підтримку), які беруть участь у програмі дуальної освіти;
- забезпечити підготовку викладачів і наставників шляхом підвищення кваліфікації та стажувань на підприємствах, щоб вони могли якісно інтегрувати практичні аспекти у навчальний процес;
- створити пілотні проєкти на базі окремих закладів освіти та регіонів з подальшим поширенням найуспішніших практик на всю країну;
- сприяти міжнародній співпраці, переймаючи досвід країн ЄС у сфері дуальної освіти та залучаючи інвестиції в освітні програми;
- забезпечити моніторинг та оцінювання ефективності впровадження дуального навчання з метою вдосконалення його механізмів та адаптації до змін ринку праці.

Таким чином, адаптація зарубіжного досвіду дозволить Україні створити сучасну модель дуальної освіти, яка відповідатиме європейським стандартам та сприятиме розвитку людського капіталу.

Висновки. Аналіз зарубіжного досвіду показав, що дуальна форма навчання є одним із найефективніших механізмів поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю. Вона сприяє формуванню висококваліфікованих фахівців, які володіють не лише знаннями, а й практичними навичками, необхідними для успішної професійної діяльності.

Для України досвід зарубіжних країн є надзвичайно цінним, оскільки він дозволяє визначити ефективні моделі впровадження дуальної освіти, враховуючи національні особливості та потреби економіки. Адаптація найкращих міжнародних практик сприятиме модернізації освітньої системи, підвищенню якості підготовки фахівців та інтеграції у європейський освітній простір.

Практика європейських країн демонструє, що дуальна освіта забезпечує тісну співпрацю між закладами освіти та роботодавцями, підвищує конкурентоспроможність випускників на ринку праці, а також знижує рівень безробіття серед молоді. Водночас успішне функціонування такої системи можливе лише за умови активної участі держави, бізнесу та освітніх установ у формуванні спільної стратегії підготовки кадрів.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що дуальна форма навчання є ефективним інструментом підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних швидко адаптуватися до вимог сучасного ринку праці. Аналіз досвіду європейських країн засвідчив, що успішне впровадження дуальної освіти базується на тісній співпраці між закладами освіти, роботодавцями та державними інституціями, а також на поєднанні теоретичної підготовки з практичною діяльністю у виробничому середовищі.

Визначено, що ключовими перевагами болгарської моделі є активне залучення підприємств до освітнього процесу, використання системи наставництва, оновлення змісту освітніх програм відповідно до потреб економіки та підвищення рівня працевлаштування випускників. Водночас виявлено низку викликів, пов'язаних із необхідністю фінансового забезпечення програм дуального навчання, підготовкою наставників і розширенням мережі підприємств-партнерів.

Обґрунтовано доцільність імплементації окремих елементів болгарського досвіду в Україні з урахуванням особливостей національної освітньої системи та сучасних соціально-економічних умов. Реалізація таких підходів сприятиме підвищенню якості професійної та фахової передвищої освіти, зміцненню

взаємодії між освітою і бізнесом, а також формуванню кадрового потенціалу, необхідного для відновлення та сталого розвитку економіки України.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні організаційних моделей адаптації європейського досвіду дуальної освіти до українських реалій, а також у створенні механізмів оцінювання ефективності впровадження дуального навчання в закладах різних рівнів освіти.

Отже, впровадження дуального навчання в Україні має стати одним із ключових напрямів реформування освіти, що забезпечить більш тісний зв'язок між теорією та практикою, сприятиме підвищенню професійної мобільності студентів і стане запорукою сталого розвитку суспільства та економіки.

Література:

1. Марценюк Л. В., Груздев О. В. (2021). Дуальна освіта як засіб ефективного поєднання теорії та практики. Економіка та держава.. № 3. С. 58–65. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.3.58>
2. Holovchak, M., & Dub, N. (2022). Dual education in nurse training: International practice and implementation prospects in Ukraine. *Democratic Governance*, 15(2), 86-97. URL: <https://doi.org/10.23939/dg2022.02.086>
3. Dragan M., Hochrinner H. (2024). Dual education in Austria: a New pathway to workforce-ready alumni. *European Journal of Dual Higher Education (Online)* 1, 31-39. URL: https://www.researchgate.net/publication/390425229_Dual_Education_in_Austria_a_New_Pathway_to_Workforce-Ready_Alumni
4. Опушко Н. (2023). Проблеми реалізації дуальної освіти в навчальних закладах Австрії / Надія Опушко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : збірник наукових праць / ред. кол.: А. М. Коломієць (гол. ред.), В. І. Шахов (відповід. ред.), О. В. Акімова (заст. відповід. ред.) та ін.; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця : ВДПУ. – Вип. 73. – С. 102-108. URL: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023->

73-102-108)

5. The Law on Higher Education and Science. (2018). Portal Gov.pl. URL: <https://www.gov.pl/attachment/d6975935-4b24-4be3-96f1-09c51589958a>

6. Strona główna Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach. URL: https://www.ue.katowice.pl/fileadmin/_migrated/content_uploads/09_22.pdf

7. Denner, M., Réponses - Les ou la raison(s) d'un échec ?, Savoirs, 2004, Vol. 6, No. 3, pp. 65-67, DOI: 10.3917/savo.006.0065

8. Sektorowa Rada Komunikacji Marketingowej. URL: https://radasektorowa-komunikacja.pl/wp-content/uploads/2022/07/Raport_Analiza-i-propozycje-zmian-odbywania-praktyk-i-stazy_2022_final_k.pdf

9. Repository of the Academy's Library - Repository of the Academy's Library. URL: https://real.mtak.hu/191085/1/2023_2_ART_006_Merlo.pdf

10. Cedefop - Verification Required. CEDEFOP | European Centre for the Development of Vocational Training. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/france-u3>

11. Dual university education in Spain. State of affairs. Fundación Bertelsmann, Madrid, 2024. URL: https://www.fundacionbertelsmann.org/wp-content/uploads/2025/04/An-overview-of-Dual-University-Education-in-Spain_V3.pdf

12. Royal decree 1529/2012, of November 8, 2012, implementing the training and apprenticeship contract and laying the foundations for dual professional training. URL: https://www.garrigues.com/sites/default/files/docs/Updates-Labour-17-2012_1.pdf

13. Law on amending the Pre-school and School Education Act (no. 50- 454-01-15 of 3 July 2024) – ADOPTED. URL: <https://www.ilga-europe.org/files/uploads/2024/08/Law-on-amending-the-Pre-School-and-School-Education-Act.pdf>

14. Law on amending the Pre-school and School Education Act (no. 50- 454-01-15 of 3 July 2024) – ADOPTED. URL: <https://www.ilga-europe.org/files/uploads/2024/08/Law-on-amending-the-Pre-School-and-School-Education-Act.pdf>

15. Dual Education & Work Based Educati. European Centre of Vocational
Excellence in Microelectronics.

URL: <https://ecovem.eu/Dual%20Education%20%20Work%20Based%20Education%20-%20Good%20Practices.pdf>

Abstract. *The article examines the features of the use of dual education in the education systems of foreign countries and identifies the prospects for applying the relevant experience in Ukraine. The main approaches to the organization of dual education, which involves combining theoretical training in educational institutions with practical training at enterprises, are considered. The experience of Poland, France, Bulgaria and other European countries in forming effective interaction between educational institutions, employers and the state is analyzed. The advantages of the dual form of education are identified, including improving the quality of professional training, developing practical competencies of education seekers, reducing the period of adaptation of graduates to professional activity and improving employment indicators. It is established that the successful functioning of dual education requires regulatory and legal support, active participation of employers in the training of specialists and the creation of effective mechanisms of partnership between education and business. The feasibility of using the best foreign practices to modernize the Ukrainian education system and increase its compliance with modern labor market requirements is substantiated.*

Key words: *dual training, dual education, vocational education, foreign experience, labor market, employers, educational process, vocational training, competencies, modernization of education.*

Статтю надіслано: 20.06.2026 г.

© Кобзев І.В.

CONTENTS

Education and pedagogy

- <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj38-04-006> 3
 METHODOLOGICAL ASPECT OF INTEGRATING INFORMATION
 TECHNOLOGIES AND THEIR IMPLEMENTATION IN DISTANCE
 LEARNING OF UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE
Dragan O.A.
- <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj38-04-007> 21
 TAKING INTO ACCOUNT THE CLIPITY OF STUDENTS' THINKING
 IN UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS
Dyka N. M., Glazova O. P.
- <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj38-04-008> 32
 FOREIGN EXPERIENCE IN USING DUAL LEARNING IN EDUCATION
Lukianova V., Kobzev I.
- <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj38-04-022> 52
 USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND SCIENTIFIC RESEARCH
 METHODS
Vorkunova O.V., Khoteyeva N.V.
Kryvoruchko T.A., Chmeruk M.M./
- <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj38-04-058> 69
 INTEGRATING METHODOLOGICAL CULTURE AND ACADEMIC
 INTEGRITY INTO THE RESEARCH TRAINING OF FUTURE HORECA
 PROFESSIONALS
Moroz S.E., Kalashnyk O.V., Kuznietsov R.V.
- <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj38-04-074> 83
 DEVELOPING THE RESEARCH COMPETENCY OF 7TH–9TH GRADE
 STUDENTS BY MEANS OF VIRTUAL PHYSICS EXPERIMENTS IN
 LEARNING MECHANICS
Bielokon O. O.
- <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj38-04-076> 91
 CHARACTERISTICS OF COMPLEX TASKS IN AUTHORIAL CHEMISTRY
 TEXTBOOKS FOR THE NEW UKRAINIAN SCHOOL
Korshevniuk T. V.

Scientific publication

International periodic scientific journal

ScientificWorldJournal

Issue №38

Part 4

June 2026

Indexed in
INDEXCOPERNICUS
high impact factor (ICV: 73)

Articles published in the author's edition

*Academy of Economics named after D.A. Tsenov
Bulgaria jointly with SWorld*

Signed: June 30, 2026

e-mail: editor@sworldjournal.com

site: www.sworldjournal.com

www.sworldjournal.com

